

Ivo Možný in memoriam

V rámci našich úvah nemůže zůstat stranou významný brněnský sociolog Ivo Možný (1932–2016), jehož nedávné úmrtí v pozhnaném věku navozuje otázky nejen filozofické. Především nám na mysl přichází obecná pravda, že člověk je vždycky a ve všem nahraditelný. Platí to však pouze v historickém generelu. Pokud jsme někoho osobně znali a byl nám blízký, jde o ztrátu a mezeru, která zůstává nezacelená.

Do popředí hned vzápětí vystupuje první otázka, zda platí v případě Iva Možného úvahy o lidské významnosti a velikosti. Objektivně vzato – jeho dílo dotýkající se především studia rodiny nese skutečně přinejmenším pečť profesury. Jde mimo jiné o klasické *professionis*, jimž se všem zavázal. Své dílo tvořil odpovědně a opravdově. Opravdovost uplatnil rovněž ve svém životě, a to mimo jiné tak, že žil podle poznané pravdy. Zdá se, že dílo Iva Možného jako celek pretenduje i na to, aby se stalo poselstvím pro příští generace. Je v něm totiž přítomná určitá instrukce, jak se chovat a jednat v nastupující občanské společnosti. Nelze pominout, že sociolog Možný měl vlastní prožitek dějinnosti, když se před rokem 1989 několikrát setkal s purifikačními manýrami vládnoucí moci. Ale přesto v sociální i duchovní oblasti prokázal svou velikost, důstojnost a noblesu.

Dále si můžeme položit otázku (jinak nepřipustných) alternativ „coby kdyby“: Kdyby sociolog Možný ještě žil, čím by překvapil, co by ještě dokázal. Avšak odešel od díla, které bezpochyby mělo kromě sociologického fundamentu takéž náležitou filozofickou hloubku a v neposlední řadě dimenzi sociálně-antropologickou. V této souvislosti je především potřeba připomenout úspěšný esej *Proč tak snadno...*, v prvním vydání z roku 1991 (Praha: Sociologické nakladatelství). Další dvě vydání knihy v druhé polovině devadesátých let pak autor aktualizoval nápaditými předmluvami. Bez ohledu na to, že na nás nyní působí autorova smrt, tento neobvyklý

sociologický esej dodnes neztratil svou naléhavou platnost.

Mezi důležité charakteristiky tvůrčí osobnosti náleží také založení prospěšné instituce; v roce 1998 se Ivo Možný projevil i jako zakladatel Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Zde kolem sebe soustředil výrazné osobnosti a kontinuitu instituce potvrdil také svými četnými, dnes již významnými žáky. Zájemcům o další relevantní faktografii k tomuto tématu lze doporučit kupříkladu text „brněnského“ Petra Mareše [2012].

Ukazuje se, že život člověka určuje více skutečností a souvislostí. Něco se nedá ani ovlivnit – o náplni našich životů rozhodují i vnější činitelé. Někdy je přitom těžké odlišit skutečně závažně působící okolnosti od výmluv a snah o alibi. Lidé mohou říkat, že za nic nemohou, a přesunout tak odpovědnost na někoho (či něco) jiného. Do hry pak vstupují třeba extraorbitantní osud, oběti a obětní beránkové. Ačkoliv máme na vznik vnějších událostí (tzv. velkých dějin) většinou málo vlivu, závisí jen na nás, jak jsme připraveni jim vzdorovat a jak jsme schopni se v jejich rámci prosadit a uplatnit. I co se z nich nakonec stane v našem nitru.

V přítomné době se studují nejenom negativní činitelé lidského bytí, ale též činitelé, respektive aktéři, kteří dokáží povzbuzovat, ochraňovat, pomáhat či podporovat. Někdo je může tak trochu metafyzicky označit například jako útěchu, milosrdenství, zázrak nebo osud. Avšak někdy stačí k povzbuzení pouze setkání s člověkem, který nám usnadní orientaci ve světě. Jindy stejný účel splní prostá účast, uznání spojené s akceptací. Existují setkání, která pro někoho vystačí na celý život. Setkání s Ivem Možným shora naznačená kritéria vrchovatou měrou splňovala.

Bohuslav Šalanda

Mareš, Petr [2012]. Ivo Možný a jeho pět zásluh. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 48 (4): 788–792.